

**UNIVERSITATEA DIN CRAIOVA
FACULTATEA DE DREPT
SCOALA DOCTORALA**

TEZA DE DOCTORAT

REZUMAT

**„NOUTATE ȘI CONTINUITATE ÎN MATERIA
MIJLOACELOR JURIDICE DE STINGERE
A RAPORTULUI OBLIGAȚIONAL”**

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC

Prof.univ.dr. SEVASTIAN CERCEL

DOCTORAND

MELENTE S. LAURENȚIA (căs. BADIU)

Craiova

2016

Reglementând stingerea obligațiilor, Codul civil prevede că sunt moduri de stingere a obligațiilor următoarele: plata, compensația, confuziunea, remiterea de datorie, imposibilitatea fortuită de executare, precum și alte moduri expres prevăzute de lege (art. 1615 C.civ.).

Deși enumeră plata alături de celelalte moduri de stingere a obligațiilor, legiuitorul o reglementează în titlul destinat executării obligațiilor, acordând întâietate în poziționarea reglementării plății modului de stingere a obligației (prin executare de bunăvoie) și nu efectului pe care-l produce plata (stingerea obligației).

Plata este reglementată de Codul civil în Cartea a V-a („Despre obligații”), Titlul V, intitulat „Executarea obligațiilor”, Capitolul I, denumit „Plata”, împărțit în șase secțiuni, denumite fiecare sugestiv, în funcție de partea din reglementare pe care o cuprinde: secțiunea 1 cuprinde „Dispoziții generale” și se referă la noțiunea de plată, temeiul plății și plata obligației naturale; secțiunea a 2-a reglementează subiectele plății; secțiunea a 3-a cuprinde dispoziții referitoare la condițiile plății (obiectul plății, locul plății, data plății); secțiunea a 4-a cuprinde dispoziții referitoare la dovada plății; secțiunea a 5-a reglementează imputația plății; secțiunea a 6-a cuprinde dispoziții referitoare la punerea în întârziere a creditorului.

Prezenta lucrare, în care mi-am propus să realizez un studiu cât mai cuprinzător și aprofundat al problemelor specifice stingerii obligațiilor prin plată, cuprinde cinci capitole, împărțite în secțiuni, în care sunt analizate atât aspectele specifice plății, ca mod de stingere și de executare a obligațiilor civile, cât și aspecte adiacente, dar necesare pentru un studiu științific de asemenea anvergură.

Astfel, **primul capitol, denumit „Noțiuni introductive privind obligațiile civile”**, este împărțit în patru secțiuni, în care sunt abordate aspecte preliminare, dar esențiale pentru înțelegerea acestei operațiuni juridice, precum: definiția obligației, izvoarele obligațiilor, elementele raportului juridic de obligație, clasificarea obligațiilor civile.

Cu privire la definiția obligației civile, am arătat că Codul civil de la 1864 nu a definit obligația civilă, doctrinei juridice revenindu-i sarcina și meritul de a scoate în evidență elementele esențiale ale acestei noțiuni. Definind plata, legiuitorul din 2009 precizează că aceasta înseamnă executarea de bunăvoie a prestației care constituie obiectul obligației și constă nu doar în remiterea unei sume de bani (înțeles întâlnit în vorbirea obișnuită), ci și în executarea de bunăvoie a oricărei prestații datorate de debitor,

indiferent de obiectul ei (art. 1469 C. civ.). Prin urmare, pot fi obiect al plății prestația de a da, de a face sau de a nu face.

Referitor la izvoarele obligațiilor, comparația dintre prevederile Codului civil din 1864 și cele ale Codului civil din 2009, m-a ajutat să constat diferența esențială de reglementare. Vechiul Cod civil considera că sunt izvoare ale obligațiilor contractul, cvasicontractul, delictul și cvasidelictul.

Contractul era definit de art. 942 C. civ. ca fiind acordul de voință între două sau mai multe persoane realizat cu scopul de a constitui, modifica sau stinge între ele un raport juridic de obligații.

Cvasicontractul era definit de art. 986 C. civ. ca fiind „un fapt licit și voluntar din care se naște o obligație către o altă persoană sau obligații reciproce între părți”; sub denumirea de cvasicontracte erau reglementate gestiunea de afaceri (art. 987-981 C. civ) și plata lucrului nedatorat (art. 992-997C. civ).

Delictul era definit ca fiind o faptă ilicită săvârșită de o persoană, cu intenție, care cauzează altuia un prejudiciu și obligă pe cel vinovat de producerea prejudiciului să-l repare (art. 998 C. civ.).

Cvasidelictul era definit, asemenea delictului, ca fiind o faptă ilicită săvârșită de o persoană, care cauzează altuia un prejudiciu și obligă pe cel ce a produs „din neglijență sau prin imprudență” prejudiciul să-l repare (art. 999 C. civ.); deci deosebirea dintre delict și cvasidelict este dată de faptul că în primul caz fapta ilicită este săvârșită cu intenție, iar în al doilea caz din culpă, iar asemănarea constă în faptul că în ambele cazuri autorul faptei ilicite are obligația să repare integral prejudiciul.

Așa cum am arătat în cuprinsul lucrării, clasificarea izvoarelor obligațiilor din Codul civil din 1864 a fost criticată de doctrină pentru următoarele motive: clasificarea era considerată incompletă, cuprinderea cvasicontractelor în categoria izvoarelor obligațiilor inexactă, iar categoria cvasidelictelor ca izvoare de obligații inutilă; i) clasificarea izvoarelor obligațiilor era considerată incompletă pentru că nu cuprindea unele izvoare de obligații, precum îmbogățirea fără temei legitim a unei persoane în detrimentul alteia și actul juridic unilateral; ii) cuprinderea cvasicontractelor în categoria izvoarelor obligațiilor era considerată inexactă, pentru că izvoarele reglementate sub denumirea de cvasicontracte (denumire care sugerează o apropiere a acestora de contract), adică gestiunea de afaceri și plata lucrului nedatorat, făceau parte din categoria faptelor juridice, nu din cea a contractelor; iii) categoria cvasidelictelor ca izvoare de obligații era considerată inutilă pentru că în dreptul civil nu este nicio deosebire de regim

juridic între faptele ilicite săvârșite cu intenție și cele săvârșite din neglijență sau imprudență, în ambele cazuri autorul fiind ținut să repara prejudiciul în întregime.

Art. 1165 din noul Cod civil, precizează că „Obligațiile izvorăsc din contract, act unilateral, gestiunea de afaceri, îmbogățirea fără justă cauză, plata nedatorată, fapta ilicită, precum și din orice alt act sau fapt de care legea leagă nașterea unei obligații”. În doctrină s-a remarcat faptul că formularea din finalul art. 1165 C. civ. (obligațiile pot să izvorască „și din orice alt act sau fapt de care legea leagă nașterea unei obligații”) permite includerea în categoria izvoarelor de obligații și a altor fapte sau împrejurări decât cele enumerate expres în art. 1165 C. civ., precum cele prevăzute în alte texte ale Codului civil (cum ar fi următoarele: art. 1375 C. civ., care reglementează răspunderea pentru animalele pe care le avem în paza noastră juridică; art. 1376 C. civ., referitor la răspunderea pentru lucrurile pe care le avem în paza noastră juridică; art. 1378 C. civ., care reglementează răspunderea proprietarului pentru ruina edificiului) sau în alte legi (precum Legea 240/2004, care reglementează răspunderea producătorului pentru prejudiciile create de defectele produselor puse în circulație; art. 53 din Constituția României și art. 505 C. pr. pen., referitoare la răspunderea pentru prejudiciile cauzate prin erori judiciare).

În secțiunea a treia, denumită „Repere privind structura raportului juridic de obligație”, am plecat de la premisa că raportul juridic de obligație cuprinde patru elemente: subiectele, conținutul, obiectul și sancțiunea, deosebindu-se astfel de celelalte raporturi de drept civil, a căror structură cuprinde trei elemente esențiale: subiectele, conținutul și obiectul.

Subiecte ale raportului juridic de obligație, numite și părți ale raportului juridic, pot fi atât persoanele fizice, cât și persoanele juridice, inclusiv statul, când acționează în calitate de subiect de drept civil (*iure gestionis*), nu în calitate de titular de suveranitate (*iure imperii*). Subiectul activ al oricărui raport juridic poartă denumirea de creditor (*reus credendi*), iar subiectul pasiv poartă denumirea de debitor (*reus debendi*); acestea sunt denumiri generice, dar subiectele (părțile) diferitelor raporturi juridice civile, poartă denumiri specifice actului juridic sau faptului juridic din care s-au născut: vânzător-cumpărător, în cazul contractului de vânzare; donator-donatar, în cazul contractului de donație; întreținut-întreținător, în cazul contractului de întreținere etc.

Conținutul raportului juridic de obligație este alcătuit din dreptul de creanță al creditorului de a pretinde debitorului îndeplinirea prestației sale și obligația corelativă acestui drept de creanță, care îi revine debitorului. În majoritatea cazurilor, ambele părți ale raportului juridic au atât drepturi, cât și obligații, deci conținutul raportului juridic este

bilateral (mai ales în cazul raporturilor juridice contractuale), dar conținutul raportului juridic poate fi și simplu, adică una dintre părți să aibă numai drepturi, iar cealaltă numai obligații. Dreptul de creanță este un drept patrimonial, care îi dă creditorului unui raport juridic de obligație posibilitatea de a pretinde debitorului să execute în favoarea lui o anumită prestație sau să se abțină de la anumite manifestări. Prestația care trebuie executată și abținerea care trebuie obținută constituie obiectul raportului juridic.

Dreptul de creanță este numit și drept personal (jus in personam), pentru că debitorul se obligă personal față de creditorul său [art. 2324 alin. (1) C. civ.]. Drepturile de creanță alcătuiesc, împreună cu drepturile reale, categoria drepturilor civile patrimoniale. Instrumentul juridic pus de lege la dispoziția titularilor drepturilor de creanță (personale) pentru a asigura protejarea acestora este „acțiunea personală”.

Obiectul raportului juridic civil se referă la prestația la care este îndreptățit subiectul activ și la care este îndatorat subiectul pasiv. Prestația poate fi pozitivă sau negativă.

Sanctiunea obligației constă în totalitatea mijloacelor de constrângere puse de lege la dispoziția părților raportului juridic de obligație, adică a debitorului și creditorului, în vederea executării prestației datorate de debitor.

În secțiunea a patra din primul capitol am abordat problema clasificării obligațiilor civile. Clasificarea obligațiilor este importantă din punct de vedere juridic și ea se reflectă în regulile speciale aplicabile obligațiilor din diferite categorii, fiecare categorie de obligații având un regim juridic propriu. Dintre diversele criterii după care pot fi clasificate obligațiile civile, doctrina a considerat că prezintă relevanță următoarele: criteriul izvoarelor obligațiilor, criteriul obiectului obligațiilor, criteriul sancțiunii obligațiilor, cel al opozabilității obligațiilor, cel al subiectelor raportului civil de obligație și cel al modalităților obligațiilor.

Al doilea capitol, intitulat „Constantele plății ca principal mod de stingere a raportului obligațional”, este împărțit în cinci secțiuni, în care se analizează toate aspectele legate de plata obligației civile.

După ce sunt analizate, în prima secțiune, aspectele generale referitoare la plată, adică la executarea de bunăvoie a prestației debitorului, precum temeiul plății, natura juridică a plății, plata obligației naturale, în secțiunea a doua sunt studiate problemele ce privesc subiectele plății, condițiile plății, dovada plății, modul în care se face imputația plății, punerea în întârziere a creditorului.

Astfel, sunt considerate subiecte ale plății persoana care poate face plata și persoana care poate primi plata obligației.

Regula consacrată de Codul civil este că plata obligației poate să fie făcută de orice persoană, chiar dacă este un terț în raport cu acea obligație. În consecință, dacă terțul a făcut o plată cu intenția de a stinge obligația debitorului și nu din eroare, creditorul nu poate refuza plata făcută de terț, întrucât o astfel de plată este valabilă. De la această regulă, legea prevede următoarele excepții: i) creditorul este dator să refuze plata oferită de terț dacă debitorul l-a încunoștințat în prealabil că se opune la această plată, cu excepția cazului în care un asemenea refuz l-ar prejudicia pe creditor; ii) creditorul poate refuza plata făcută de un terț atunci când natura obligației impune ca obligația să fie executată numai de debitor; iii) creditorul poate refuza plata făcută de un terț atunci când convenția părților impune ca obligația să fie executată numai de debitor. Întrucât subrogarea operează doar în cazurile prevăzute de lege, plata făcută de un terț nu este valabilă dacă este făcută în nume propriu; în consecință, plata trebuie să fie făcută pe seama debitorului, pentru că în caz contrar plata nu este valabilă și debitorul nu va fi liberat de plată.

Potrivit art. 1475 C. civ., au calitatea de a primi plata următoarele persoane: i) creditorul, iar în caz de deces al acestuia, moștenitorii săi; ii) reprezentantul legal (părinte, tutore, curator) sau convențional (mandatarul) al creditorului; c) persoana indicată de creditor; iii) persoana autorizată de instanță să primească plata. Celelalte persoane, care nu au dreptul legal de a primi plata, sunt considerate terți, iar plata făcută unui terț nu este valabilă, deci nu liberează pe debitor și, prin urmare, creditorul poate cere debitorului său efectuarea plății.

Prin excepție, plata făcută unui terț este valabilă în următoarele situații: i) plata făcută unei alte persoane decât cele care aveau dreptul legal de a o primi este valabilă dacă este ratificată de creditor; ii) plata făcută unei alte persoane decât cea îndreptățită legal să o primească, dar care devine ulterior titularul creanței iii) plata făcută unei persoane care a pretins plata în baza unei chitanțe liberatorii semnate de creditor; iv) plata făcută unui terț în alte condiții decât cele menționate de lege stinge obligația numai în măsura în care profită creditorului.

Abordând condițiile plății obligației, am analizat diligența cerută de lege debitorului în executarea obligațiilor sale, obiectul plății, locul și data plății, indivizibilitatea plății și cheltuielile plății.

Cu privire la diligența cerută debitorului în executarea obligațiilor sale, trebuie remarcat faptul că legiuitorul a reglementat diferit diligența cerută neprofesioniștilor și pe cea cerută în cazul activităților profesionale; astfel: i) când debitorul nu desfășoară o activitate profesională este ținut să își execute obligațiile cu diligența pe care un bun

proprietar o depune în administrarea bunurilor sale; ii) când debitorul îndeplinește obligații legate de activitatea sa profesională, diligența se apreciază ținând seama de natura activității exercitate, de standardele specifice fiecărei activități [art. 1480 alin. (2) C. civ.].

În ce privește obiectul plății, legea dispune că pentru ca plata să fie valabilă, debitorul trebuie să execute prestația datorată; debitorul nu se poate libera executând o altă prestație decât cea datorată, chiar dacă valoarea prestației oferite ar fi egală sau mai mare decât prestația datorată. Legiuitorul reglementează obiectul plății în funcție de tipul obligației care face obiectul raportului juridic, făcând distincție între obligațiile de rezultat și cele de mijloace, între obligația de a constitui o garanție și obligația de a strămuta proprietatea unui bun, între obligația de a preda bunuri de gen și obligația de a preda un bun individual determinat.

Unul dintre cele mai importante principii consacrate de legiuitor în materia plății este cel al indivizibilității, conform căruia creditorul poate refuza să primească o plată parțială, chiar dacă prestația ar fi divizibilă.

Determinarea locului plății are importanță deosebită sub aspect juridic: i) pentru determinarea cheltuielilor necesare transportării obiectului plății în acel loc; ii) pentru determinarea legii aplicabile executării obligației.

Regulile de determinare a locului plății sunt stabilite de lege pentru situația în care acesta nu a fost stabilit, în mod expres, de părțile raportului juridic; în lipsa unei clauze exprese privind voința părților, locul plății se poate determina având în vedere, după caz: natura prestației, clauzele contractuale, practicile statornicite între părți sau uzanțele în materie.

Dacă părțile nu și-au exprimat voința în mod expres în ce privește locul plății și acesta nu poate fi determinat în temeiul niciunui dintre criteriile enumerate de legiuitor, locul plății poate fi determinat pe baza următoarelor reguli supletive, care țin seama de obiectul obligației: i) regula generală este că plata este cherabilă, adică obligația se execută la domiciliul sau sediul debitorului de la data încheierii contractului; ii) obligațiile bănești trebuie executate la domiciliul sau sediul creditorului de la data plății, adică plata este portabilă; iii) obligația de a preda un lucru individual determinat trebuie executată în locul în care se afla bunul la data încheierii contractului.

Pentru a stabili data plății legea are în vedere, în primul rând, voința părților raportului juridic de obligație; în lipsa unei clauze contractuale exprese, data plății se poate determina „în temeiul contractului”, în temeiul practicilor statornicite între părți ori

al uzanțelor; atunci când termenul nu poate fi determinat pe baza acestor criterii, obligația debitorului trebuie executată „de îndată”, adică în momentul încheierii contractului.

Cu privire la cheltuielile plății Codul civil a stabilit regula că acestea sunt în sarcina debitorului, în lipsa unei stipulații contractuale contrare.

Cu privire la mijloacele de dovadă care pot fi utilizate de debitor pentru dovada plății, legea prevede că dovada plății se poate face cu orice mijloc de probă.

Cel care face plata (debitorul, codebitorul, fideiusorul) are dreptul la o chitanță liberatorie, eventual, la remiterea înscrisului original al creanței, iar în cazul în care creditorul refuză, în mod nejustificat, să elibereze chitanța, debitorul are dreptul să suspende sau să refuze plata. Cheltuielile întocmirii chitanței liberatorii sunt în sarcina debitorului. Pentru a facilita sarcina debitorului de a dovedi faptul că a efectuat plata, Codul civil a stabilit o serie de prezumții de plată.

Având în vedere faptul că există situații în care un debitor are față de același creditor mai multe datorii care au ca obiect bunuri de aceeași natură și plata pe care o face nu este suficientă pentru a stinge toate datoriile și de aceea este necesar să se determine ordinea plății datoriilor, sub denumirea de „imputația plății”, legiuitorul a stabilit un set de reguli referitoare la modul în care se determină ordinea plății datoriilor.

Din dispozițiile legii rezultă că, în primul rând, plata se impută conform acordului părților. În lipsa unui asemenea acord, imputația plății poate fi făcută în ordinea următoare: debitorul are prioritate în a determina datoria ce se va stinge prin plată; în lipsa unei opțiuni a debitorului, creditorul are dreptul să stabilească ordinea în care se sting datoriile prin plată; dacă imputația plății nu s-a făcut de nici una dintre părțile raportului de obligație, se va face prin efectul legii, adică urmându-se regulile stabilite de legiuitor în acest sens, și anume: i) plata se impută cu prioritate asupra datoriilor ajunse la scadență, în cazul în care nu sunt scadente toate datoriile; ii) dacă toate datoriile sunt scadente, se vor considera stinse, în primul rând, datoriile negarantate sau cele pentru care creditorul are cele mai puține garanții; iii) dacă toate datoriile sunt scadente, imputația se va face mai întâi asupra datoriilor mai oneroase pentru debitor; iv) dacă toate datoriile sunt deopotrivă scadente și, în egală măsură, garantate și oneroase, se vor stinge datoriile mai vechi; v) dacă toate datoriile sunt deopotrivă scadente și, în egală măsură, garantate și oneroase și au aceeași vechime, imputația se va face proporțional cu valoarea datoriilor; vi) în toate cazurile pentru care legea a stabilit reguli de imputație legală a plății, plata se va imputa mai întâi asupra cheltuielilor de judecată și executare, apoi asupra ratelor, dobânzilor și penalităților, în ordinea cronologică a scadenței acestora, și, în final, asupra capitalului, dacă părțile nu convin altfel.

Cu privire la punerea în întârziere a creditorului, am remarcat faptul că spre deosebire de Codul civil din 1864 care nu a reglementat nici dreptul debitorului de a-l pune în întârziere pe creditor în caz de refuz al acestuia de a primi plata oferită de debitor, nici răspunderea creditorului pentru prejudiciul cauzat debitorului din cauza refuzului nejustificat de primire a plății, ci doar oferta reală de plată urmată de consemnațiune, actualul Cod civil a reglementat atât dreptul debitorului de a pune în întârziere pe creditor în vederea acceptării plății la scadență, cât și consecințele refuzului creditorului de a primi plata.

Noul Cod civil nu a renunțat la oferta de plată și la consemnațiune, dar cuprinde doar o normă de trimitere la acestea, procedura ofertei de plată și a consemnațiunii fiind reglementată de Codul de procedură civilă.

Legiuitorul a reglementat două cazuri în care debitorul are dreptul să îl pună în întârziere pe creditorul său: i) când creditorul refuză, în mod nejustificat, plata oferită în mod corespunzător; ii) când creditorul refuză să îndeplinească actele pregătitoare fără de care debitorul nu își poate executa obligația.

Efectele punerii în întârziere a creditorului sunt următoarele: i) creditorul pus în întârziere preia de la debitor riscul imposibilității de executare a obligației; ii) creditorul este obligat să repare prejudiciile cauzate prin întârziere și să acopere cheltuielile de conservare a bunului datorat. Temeiul unei asemenea răspunderii este culpa neexecutării obligației sale de a accepta plata; iii) debitorul nu este ținut să restituie fructele culese după punerea în întârziere a creditorului.

În capitolul al III-lea, denumit „Abandonarea plății și executarea silită a obligațiilor”, împărțit în șapte secțiuni, am analizat următoarele aspecte: punerea în întârziere a debitorului, executarea silită în natură a obligației, executarea silită prin echivalent, evaluarea daunelor-interese, clauza penală, arvuna. Potrivit legii, pentru ca creditorul să poată trece la executarea silită a obligației legea cere să fie îndeplinite două condiții: i) refuzul debitorului de a-și executa obligația să fie nejustificat; ii) debitorul să se afle în întârziere, adică să fie pus în întârziere de creditor sau punerea sa în întârziere să opereze de drept.

În dreptul civil roman a fost consacrată regula potrivit căreia după ajungerea obligației la scadență, creditorul trebuie să îndeplinească formalitatea punerii în întârziere a debitorului, exceptând cazurile în care debitorul este de drept în întârziere. Punerea în întârziere a debitorului este necesară atât pentru a se putea acorda daune-interese creditorului, cât și pentru ca acesta să poată folosi mijloacele prevăzute de lege pentru realizarea dreptului său (de pildă, executarea silită a obligației). Din interpretarea

dispozițiilor legale rezultă că este necesară punerea în întârziere atât în cazul în care părțile au fixat un termen pentru executarea obligației, cât și atunci când nu s-a fixat un asemenea termen. Conform legii, punerea în întârziere a debitorului se poate realiza la cererea creditorului sau prin efectul legii.

Fie că punerea în întârziere a debitorului a fost făcută de creditor, fie că debitorul este pus în întârziere ca urmare a voinței legiuitorului, această punere în întârziere produce efecte care sunt împărțite de doctrină în două categorii: efecte cu caracter general și efecte cu caracter special.

Efectele cu caracter general ale punerii în întârziere a debitorului sunt următoarele: a) debitorul răspunde, de la data la care se află în întârziere, pentru orice pierdere cauzată creditorului de un caz fortuit (art. 1525 C. civ.); b) de la data punerii în întârziere, debitorul datorează creditorului daune-interese pentru neexecutarea fără justificare sau, după caz, culpabilă a obligației sale.

Efectele cu caracter special ale punerii în întârziere a debitorului sunt următoarele: dreptul creditorului de a declara unilateral rezoluțiunea sau rezilierea; întreruperea prescripției extinctive; întreruperea termenului de decădere pentru exercitarea unei acțiuni în justiție; neexecutarea obligației de a face; solidaritatea între debitori sau creditori; dobânda datorată de mandatar pentru sumele cu care a rămas dator mandantului; dobânda datorată de depozitar pentru fondurile bănești depozitate și nerestituite.

Cu privire la efectele cu caracter special ale punerii în întârziere a debitorului, sunt stabilite de legiuitor următoarele reguli: i) creditorul are dreptul să declare unilateral rezoluțiunea sau rezilierea contractului, prin notificarea scrisă a debitorului (dacă părțile au convenit astfel printr-un pact comisoriu) atunci „când debitorul se află de drept în întârziere ori când acesta nu a executat obligația în termenul fixat prin punerea în întârziere”. Pactul comisoriu produce efecte dacă prevede, în mod expres, obligațiile a căror neexecutare atrage rezoluțiunea sau rezilierea de drept a contractului; ii) În cazul neexecutării unei obligații de a face, creditorul poate, pe cheltuiala debitorului, să execute el însuși ori să facă să fie executată obligația ; iii) în cazul solidarității între debitori, dacă după punerea în întârziere a unuia sau mai multor debitori solidari executarea în natură a unei obligații devine imposibilă, din fapta unuia sau mai multor debitori solidari sau după ce aceștia au fost puși personal în întârziere, creditorul poate cere daune-interese suplimentare doar debitorilor care se aflau în întârziere atunci când obligația a devenit imposibil de executat. Ceilalți codebitori nu răspund de daunele-interese suplimentare care i s-ar cuveni creditorului, având numai datoria de a-i plăti creditorului prin echivalent. Notificarea prin care creditorul pune în întârziere pe unul dintre codebitorii

solidari (în cazul solidarității pasive) produce efecte și în privința celorlalți; iv) în cazul solidarității active (între creditori), notificarea făcută de unul dintre creditorii solidari pentru a pune în întârziere pe debitorul comun produce efecte și în privința celorlalți creditori; de asemenea, hotărârea judecătorească obținută de unul dintre creditori împotriva debitorului comun profită și celorlalți creditori; v) în cazul contractului de mandat, mandatarul datorează dobânzi pentru sumele cu care a rămas dator mandantului din ziua în care a fost pus în întârziere; vi) în cazul contractului de depozit, depozitarul datorează dobândă pentru fondurile bănești depozitate numai din ziua în care a fost pus în întârziere să le restituie.

Cu privire la executarea silită în natură a obligației, Codul civil a instituit regula potrivit căreia, dacă debitorul nu și-a executat de bunăvoie obligația, creditorul poate cere întotdeauna ca debitorul să fie constrâns să execute obligația în natură, întrucât îndeplinirea exactă a obligației presupune executarea ei în natură. De la regula executării silite în natură a obligației face excepție cazul în care o asemenea executare este imposibilă.

Executarea obligației diferă de la un tip de obligație la altul; de aceea, dreptul creditorului de a obține executarea silită în natură a obligației debitorului său a fost reglementat de legiuitor având în vedere obiectul obligației asumate de debitor (obligație de a da, obligație de a face sau de a nu face).

În cazul executării silite în natură a obligației de a da (care presupune ca debitorul să transfere sau să constituie un drept real asupra unui anumit bun și să predea acel bun creditorului), Codul civil a reglementat doar dreptul creditorului la remediere în cazul unei executări defectuoase, adică în ipoteza în care debitorul a predat un bun neconform cu prevederile contractului. Problema executării silite în natură a obligației de a da este abordată în doctrină în funcție de obiectul acestei obligații; astfel, se analizează: obligația de a da o sumă de bani, obligația de a da un bun individual determinat și obligația de a da un bun generic.

Executarea silită a obligației de a face nu se poate realiza în natură, pentru că ar presupune o constrângere fizică a debitorului la executarea prestației, lucru considerat inadmisibil pentru că s-ar aduce atingere libertății și demnității debitorului; deci debitorul nu poate să fie constrâns în mod direct, ci doar în mod indirect, la executarea obligației de a face, singura constrângere admisă de dreptul civil fiind cea patrimonială. Modalitățile în care pot fi executate silit obligațiile de a face sunt diferite, în funcție de faptul că legea cere pentru executarea silită a anumitor obligații să existe un titlu executoriu și în acest caz se apelează la organele de executare silită, iar alte obligații pot fi executate de

creditor în mod direct, prin mijloace private, adică prin mijloace proprii sau cu concursul unor terțe persoane.

Titlul executoriu este necesar în cazul executării silite a obligației de predare a bunurilor imobile, a bunurilor mobile individual determinate și pentru executarea obligațiilor care presupun faptul personal al debitorului. Pentru executarea obligației de a face care are ca obiect încheierea în viitor a unui contract constitutiv sau translativ de drepturi reale trebuie avute în vedere dispozițiile legale referitoare la promisiunea de a contracta și cele privind promisiunea de vânzare și promisiunea de cumpărare.

În cazul obligațiilor cuprinse într-un titlu executoriu procedura executării silite diferă în funcție de obiectul obligației: în cazul obligației de a face care are ca obiect predarea unui bun imobil sau evacuarea acestuia, trebuie urmate regulile prevăzute de art. 895-901 C. pr. civ.; în cazul obligației de a face care are ca obiect predarea unui bun mobil individual determinat, executarea silită în natură se face conform regulilor prevăzute de art. 892-894 C. pr. civ.; în cazul obligației de a face intuitu personae, dacă debitorul refuză executarea obligației, creditorul poate solicita instanței obligarea debitorului să plătească penalități pentru fiecare zi de întârziere, conform dispozițiilor art. 905 C. pr. civ., pentru a-l constrânge astfel la executarea în natură a obligației sau poate alege executarea silită prin echivalent; în cazul celorlalte obligații de a face, executarea silită în natură se realizează conform procedurii reglementate de art. 903 și urm. C. pr. civ.

Există și obligații pentru a căror executare silită nu este necesar un titlu executoriu; fac parte din această categorie obligațiile de a face având ca obiect prestații care nu presupun faptul personal al debitorului, ci pot fi executate de orice persoană, precum: demolarea unei construcții, mutarea unui gard, săparea unui șanț, livrarea unor bunuri, realizarea unor lucrări, prestarea unor servicii etc. În cazul acestor obligații pentru a căror executare silită nu este necesar un titlu executoriu, creditorul poate alege să obțină un titlu executoriu pentru a face executarea apelând la forța de constrângere a statului sau poate face executarea prin mijloace private, în temeiul art. 1528 C. civ.

Astfel, legiuitorul a prevăzut că în cazul neexecutării unei obligații de a face, creditorul poate să facă o executare directă, pe cheltuiala debitorului, adică să execute el însuși prestația la care s-a obligat debitorul ori să facă să fie executată apelând la un terț în acest scop; constituie o aplicație a regulii instituite de art. 1528 C. civ., de exemplu, art. 1788 C. civ., care dispune că „Dacă, după încheierea contractului, se ivește nevoia unor reparații care sunt în sarcina locatorului, iar acesta din urmă, deși încunoștințat, nu începe să ia de îndată măsurile necesare, reparațiile pot fi făcute de locatar. În acest caz,

locatorul este dator să plătească, în afara sumelor avansate de locatar, dobânzi socotite de la data efectuării cheltuielilor”.

Pentru a fi aplicate dispozițiile art. 1528 C. civ. trebuie să fie îndeplinite, în prealabil, două condiții cumulative: (i) creditorul să-l fi pus în întârziere pe debitor, dacă nu este de drept în întârziere; (ii) creditorul să îl înștiințeze pe debitor, fie odată cu punerea în întârziere, fie ulterior acesteia, că își va exercita acest drept.

Obligația de a nu face se poate executa silit în natură chiar de creditor, prin mijloace private; acesta poate să execute el însuși prestația la care s-a obligat debitorul sau poate să apeleze la un terț în acest scop, pe cheltuiala debitorului.

În ce privește executarea silită prin echivalent trebuie plecat de la premisa că aceasta are caracter subsidiar, întrucât executarea în natură reprezintă prima opțiune a creditorului, iar prin executarea prin echivalent creanța inițială este înlocuită cu o altă creanță, care are ca obiect suma de bani ce reprezintă echivalentul prejudiciului suferit de creditor; dar această înlocuire nu înseamnă transformarea obligației inițiale într-o altă obligație; consecința supraviețuirii obligației inițiale este aceea că garanțiile constituite pentru executarea obligației inițiale asigură și plata daunelor-interese. Numai când executarea obligației inițiale nu s-a realizat de bunăvoie sau silit sau când executarea în natură nu mai prezintă interes pentru creditor sau nu mai este posibilă, creditorul exercită cea de-a doua opțiune, aceea de a solicita executarea obligației prin echivalent, adică prin plata de daune-interese. Nici una dintre părțile raportului juridic nu are dreptul să aleagă ab initio între executarea în natură a obligației și executarea ei prin echivalent, adică să schimbe în mod unilateral obiectul obligației. În schimb, de comun acord părțile pot schimba obiectul obligației, operațiune numită dare în plată.

Executarea prin echivalent se poate face atât în cazul obligațiilor de a da (de exemplu, când obligația nu mai poate fi executată de debitor pentru că lucrul a pierit sau a fost înstrăinat), cât și în cazul obligațiilor de a face (de exemplu, în cazul în care obligația are caracter intuitu personae) sau de a nu face, indiferent de prestația concretă pe care trebuie să o îndeplinească debitorul. Nu se poate face executarea prin echivalent a obligațiilor bănești, pentru că prestația pecuniară poate fi oricând executată în natură.

Capitolul al IV-lea, denumit „Considerații privind mijloacele de protecție a drepturilor creditorilor”, este împărțit în patru secțiuni. Codul civil reglementează următoarele „mijloace de protecție a drepturilor creditorului”: măsurile conservatorii, acțiunea oblică și acțiunea revocatorie. Fiecare dintre ele constituie obiectul de analiză a câte unei secțiuni.

Art. 1558 C. civ. consideră că sunt măsuri conservatorii următoarele: asigurarea dovezilor, îndeplinirea unor formalități de publicitate (de exemplu, înscrierea unei garanții reale), îndeplinirea unor formalități de informare pe contul debitorului, exercitarea acțiunii oblice ori luarea unor măsuri asigurătorii, iar art. 1559 C. civ. precizează că principalele măsuri asigurătorii sunt sechestrul (sechestrul asigurător și sechestrul judiciar) și poprirea asigurătorie (reglementată de Codul de procedură civilă).

Enumerarea măsurilor conservatorii făcută de legiuitor are caracter exemplificativ și, ca urmare a acestui fapt, doctrina consideră că sunt măsuri conservatorii și următoarele: a) acțiunea în simulație introdusă de creditorul uneia dintre părți, care este prejudiciat prin actul aparent și are interes să invoce actul secret, care îi este favorabil; b) acțiunea directă exercitată de către creditor, în cadrul contractului de antrepriză sau de mandat, împotriva unui debitor al debitorului său pentru a-și realiza dreptul de creanță până la concurența sumei pe care debitorul-terț o datorează debitorului rău-platnic la momentul introducerii acțiunii; c) dreptul creditorului moștenirii de a cere notarului competent să dispună efectuarea unui inventar al bunurilor din patrimoniul succesoral; d) dreptul creditorului moștenirii de a-și da acordul pentru numirea custodelui de către notarul competent, atunci când există pericol de înstrăinare, pierdere, înlocuire sau distrugere a bunurilor successorale; e) dreptul creditorului moștenirii de a face plângere la instanța judecătorească competentă dacă se consideră vătămat prin inventarul întocmit sau prin măsurile de conservare și administrare luate de notarul public; f) dreptul creditorilor succesibilului care a renunțat la moștenire în fraudă lor de a cere instanței revocarea renunțării în ceea ce îi privește; g) dreptul creditorilor ale căror creanțe s-au născut înainte de deschiderea moștenirii de a cere să fie plătiți din bunurile aflate în indiviziune înainte de partajul moștenirii; h) intervenția în procesele debitorului, reglementată de art. 61 și urm. C. pr. civ.; i) dreptul creditorilor moștenirii de a fi plătiți cu preferință față de creditorii personali ai moștenitorului din bunurile moștenirii atribuite la partaj, precum și din bunurile care le iau locul în patrimoniul moștenitorului.

Capitolul al V-lea, denumit „Alte mijloace juridice de stingere a raportului obligațional”, este împărțit în cinci secțiuni, în care sunt: compensația, confuziunea, darea în plată, remiterea de datorie, imposibilitatea fortuită de executare. Pentru fiecare dintre ele sunt abordate problemele specifice, cum ar fi definiția legală, domeniul de aplicare, condițiile de valabilitate, efectele pe care le produce.

Capitolul al VI-lea, denumit “Conflictele de legi referitoare la obligațiile civile în dreptul Uniunii Europene și în dreptul roman” este împărțit în trei secțiuni.

Prima secțiune, care cuprinde aspecte preliminare, are ca premisă ideea că raporturile juridice civile conțin uneori unul sau mai multe elemente de extraneitate care pot da naștere unor conflicte de legi, făcând necesară determinarea legii aplicabile raportului juridic respectiv. Raportul juridic care conține cel puțin un element de extraneitate este un raport de drept internațional privat. Elementul de extraneitate nu constituie un element de structură distinct al raportului juridic, alături de subiecte, conținut și obiect, ci oricare dintre aceste elemente pot să constituie elemente de extraneitate. Astfel, sunt elemente de extraneitate care pot avea legătură cu subiectele raportului juridic următoarele: cetățenia, domiciliul sau reședința (în cazul persoanelor fizice), sediul, naționalitatea, fondul de comerț etc. (în cazul persoanelor juridice); acestea sunt elemente de extraneitate când sunt străine sau se află în străinătate. În legătură cu bunul-obiect derivat al raportului juridic, este element de extraneitate dacă este situat în străinătate sau dacă este în țară, dar se află sub incidența unei legi străine (bunurile unei ambasade străine în România). În legătură cu conținutul raportului juridic, am precizat că sunt elemente de extraneitate: locul încheierii actului juridic sau al executării lui (la actele juridice) sau locul săvârșirii delictului sau al producerii prejudiciului (în cazul faptelor juridice stricto sensu), locul decesului persoanei fizice etc.

Simpla existență a unui element de extraneitate într-un raport juridic face ca în legătură cu acel raport să se nască un conflict de legi, adică acel raport juridic devine susceptibil de a i se aplica două sau mai multe sisteme de drept aparținând unor state diferite, dar, în final, unui asemenea raport juridic i se va aplica un singur sistem de drept determinat cu ajutorul norme conflictuale.

A doua secțiune este denumită “Reglementarea raporturilor de drept internațional privat în dreptul Uniunii Europene”. Studiul acestui aspect pleacă de la premisa că după aderarea României la Uniunea Europeană trebuie făcută distincție între dreptul internațional privat intra-comunitar și dreptul internațional privat extra-comunitar. În ce privește dreptul internațional privat intra-comunitar au fost scoase în evidență aspecte referitoare la evoluția și reglementarea acestuia.

Ultima secțiune (a treia), are ca obiect de studiu reglementarea raporturilor de drept internațional privat în dreptul roman. Dispozițiile pentru reglementarea raporturilor de drept internațional privat sunt cuprinse în Codul civil și în Codul de procedură civilă. În ambele reglementări se precizează că dispozițiile respective sunt aplicabile raporturilor cu elemente de extraneitate în măsura în care prin tratatele internaționale la care România este parte, prin dreptul Uniunii Europene sau prin legi speciale nu se prevede altfel; așadar, aceste dispoziții sunt aplicabile raporturilor juridice de drept extra-comunitar.

În capitolul “Probleme din practica notarială în materia stingerii obligațiilor” sunt analizate unele obligații profesionale ale notarilor publici, în cazul autentificării de acte juridice, unilaterale sau bilaterale, care au drept consecință stingerea obligațiilor civile prin câteva dintre modurile reglementate de Codul civil, și anume prin plată, dare în plată, compensație, confuziune, remitere de datorie. Astfel, remiterea de datorie este întâlnită în activitatea notarială atunci când această operațiune juridică este făcută de creditor prin testament autentic. În acest caz, legatul de iertare de datorie a debitorului trebuie să îndeplinească toate condițiile de formă și de fond cerute de lege pentru validitatea testamentului. Obligațiile notarului public în cazul autentificării unui asemenea testament, sunt prevăzute de legea notarilor publici și a activității notariale.

În finalul acestui rezumat al lucrării de doctorat, voi trece în revistă cele cinci propuneri de lege ferenda făcute în cuprinsul lucrării:

1) Constatând că a fost exprimată în doctrină opinia că opțiunea legiuitorului de a distinge între obligațiile pure și simple și obligațiile simple nu se justifică, întrucât ar fi echivocă (deoarece în Cod există o ipoteză de reglementare în care distincția este negată, mai precis art. 1054 C. civ. precizează că legatul poate fi „pur și simplu, cu termen, sub condiție sau sarcină”), am arătat că nu împărtășesc această opinie pentru că în cazul art. 1054 alin. (2) C. civ.) suntem în prezența unei erori de exprimare a legiuitorului și nu în prezența unei negări a distincției făcute de legiuitor în art. 1396 alin. (2) C. civ.; pentru a înlătura această inadvertență de exprimare, am propus, *de lege ferenda*, o corectare a erorii materiale săvârșite de legiuitor.

2) În ipoteza în care obligația asumată de debitor prin contract nu a fost executată în natură, în doctrină s-au formulat două opinii: una care susține că „daunele-interese” reprezintă echivalentul pecuniar al obligației neexecutate de debitor, obligație care este convertită într-o sumă de bani, numită „daune-interese” și alta care susține că datorită neexecutării în natură a obligației debitorului, executării necorespunzătoare sau executării ei cu întârziere creditorul încearcă un prejudiciu, iar despăgubirile care se cuvin creditorului, pentru a fi reparat acest prejudiciu, sunt numite de legiuitor „daune-interese”.

Prima opinie, pleacă de la premisa că în cazul în care obligația debitorului nu este executată în natură, nici benevol, nici silit, creditorul are dreptul la executarea ei prin echivalent, adică prestația debitorului, indiferent de natura ei, este convertită într-o sumă de bani ce reprezintă echivalentul bănesc al obligației inițiale. Dacă din cauza neexecutării în natură a obligației sau executării ei cu întârziere creditorul suferă și un

prejudiciu, debitorul are îndatorirea să repare prejudiciul respectiv. Autorul acestei opinii (profesorul P. Vasilescu) arată că în mod tradițional, datorită reglementării confuze a executării obligațiilor prin echivalent făcută de Codul civil din 1864, doctrina a identificat executarea prin echivalent a obligației debitorului cu repararea prejudiciului încercat de creditor ca urmare a neexecutării obligației debitorului (potrivit art. 1073 din vechiul Cod civil, „Creditorul are dreptul de a dobândi îndeplinirea exactă a obligației, și, în caz contrar, are dreptul la dezdăunare”).

Și noul Cod civil lasă loc confuziei dintre echivalentul bănesc al obligației neexecutate de debitor și echivalentul bănesc al eventualului prejudiciu încercat de creditor datorită neexecutării obligației; astfel, potrivit art.1530 C. civ., „Creditorul are dreptul la daune-interese pentru repararea prejudiciului pe care debitorul i l-a cauzat și care este consecința directă și necesară a neexecutării fără justificare sau, după caz, culpabile a obligației”. Această confuzie nu este înlăturată nici de coroborarea art. 1530 cu art. 1537 C. civ., care precizează că „Dovada neexecutării obligației nu îl scutește pe creditor de proba prejudiciului, cu excepția cazului în care prin lege sau prin convenția părților se prevede altfel”.

Autorul primei opinii scoate în evidență faptul că miza practică a diferențierii între daunele-interese cuvenite creditorului pentru obligația contractuală neplătită de debitor și cele cuvenite creditorului în cazul în care a suferit un prejudiciu din cauza neexecutării obligației constă în determinarea cât mai exactă a condițiilor în care debitorul va putea fi ținut la plata de daune-interese. Astfel, în cazul daunelor-interese ce reprezintă echivalentul bănesc al obligației neexecutate, creditorul trebuie doar să stabilească cuantumul acestor daune-interese, pe când în cazul în care daunele-interese reprezintă despăgubirile cuvenite creditorului care a suferit un prejudiciu din culpa debitorului care nu a executat în natură obligația, creditorul trebuie să dovedească faptul că sunt îndeplinite condițiile răspunderii civile. În concluzie, daunele-interese la care face referire art. 1530 C. civ. reprezintă nu numai echivalentul bănesc al obligației contractuale neplătită de debitor, ci și despăgubirea pentru prejudiciul care este determinat de neexecutarea în natură a obligației, dar regimul lor probator este diferit.

A doua opinie, tradițională și majoritară, susține că prin neexecutarea în natură a obligației contractuale a debitorului, executarea necorespunzătoare sau executarea ei cu întârziere creditorul încearcă un prejudiciu, ceea ce are drept consecință angajarea răspunderii contractuale a debitorului pentru repararea prejudiciului; despăgubirile care se cuvin creditorului pentru a fi reparat acest prejudiciu sunt numite de legiuitor „daune-interese”.

De lege ferenda am propus ca, pentru înlăturarea ambiguității conținutului noțiunii de daune-interese, legiuitorul să precizeze că daunele-interese cuvenite creditorului reprezintă atât echivalentul bănesc al obligației inițiale, cât și echivalentul bănesc al eventualului prejudiciu încercat de creditor datorită neexecutării obligației.

3) A treia propunere de lege ferenda este legată de principiul reparării integrale a prejudiciului [art. 1531 alin (1) C. civ.]. Acest principiu presupune ca debitorul să plătească atât paguba efectivă (lucrum cessans), cât și beneficiul nerealizat (damnum emergens) de creditor [art. 1531 alin (2) teza întâi C. civ.], precum în cazul răspunderii civile delictuale. În acest sens, în jurisprudență s-a decis că dacă vânzătorul unui apartament nu-și respectă obligația de a-l preda cumpărătorului la data stabilită în contract, iar acesta este nevoit să închirieze o locuință în perioada respectivă, vânzătorul poate fi obligat să-l despăgubească pe cumpărător pentru prejudiciul suferit din cauza faptului că a fost lipsit de folosința bunului, criteriul ce se poate utiliza pentru calcularea despăgubirilor fiind chiria prevăzută de lege sau convenită de părți pentru locuința închiriată de cumpărător; paguba efectivă încercată de cumpărător constă în suma plătită de acesta cu titlu de chirie pentru locuința închiriată; beneficiul nerealizat constă în chiria pe care cumpărătorul ar fi încasat-o din închirierea spațiului locativ suplimentar, dacă locuința vândută i-ar fi fost predată la termen.

În ce privește data evaluării, a stabilirii cuantumului prejudiciului, art. 1386 alin (2) C. civ. prevede că trebuie avută în vedere data producerii prejudiciului (deși aceste dispoziții se referă la repararea prejudiciului în cazul răspunderii delictuale, ele sunt aplicabile și în cazul reparării prejudiciului în cazul obligațiilor contractuale întrucât dispozițiile referitoare la răspunderea delictuală reprezintă dreptul comun în materie de răspundere). M-am alăturat opiniei care consideră că o asemenea dispoziție nu respectă exigențele principiului reparării integrale a prejudiciului, întrucât, în condiții de depreciere monetară, despăgubirea pecuniară pe care o va primi creditorul în momentul executării hotărârii judecătorești nu va asigura repararea integrală a prejudiciului sau va putea fi mai mare decât valoarea reală a prejudiciului încercat de creditor.

Propunerea de lege ferenda a subsemnatei este de a consacra soluția stabilirii despăgubirilor în funcție de valoarea prejudiciului la data pronunțării hotărârii judecătorești, soluție care este de natură să dea satisfacție respectării principiului reparării integrale a prejudiciului suferit de creditor ca urmare a neexecutării obligației debitorului și repunerii părților în situația anterioară producerii prejudiciului.

4) A patra propunere de lege ferenda a subsemnatei are legătură cu reglementarea clauzei penale; potrivit art. 1538 alin (2) C. civ., dacă clauza penală a fost stipulată pentru

neexecutarea obligației, în cazul în care debitorul nu execută benevol obligația, creditorul nu poate cere atât executarea silită în natură a obligației principale, cât și plata penalității; deci, creditorul are dreptul de a opta între executarea silită în natură a obligației principale și executarea clauzei penale; în schimb, potrivit art. 1538 alin (3) C. civ., clauza penală nu dă dreptul debitorului să se libereze oferind despăgubirea convenită prin clauza penală (justificarea unei asemenea dispoziții este dată de faptul că clauza penală nu convertește obligația inițială într-o obligație alternativă); constatând că această dispoziție repetă ideea cuprinsă în dispozițiile art. 1492 alin (1) C. civ., potrivit cărora „Debitorul nu se poate libera executând o altă prestație decât cea datorată...” și în dispozițiile art. 1516 alin (1) C. civ., potrivit cărora „Creditorul are dreptul la îndeplinirea integrală, exactă și la timp a obligației”, subsemnata am propus *de lege ferenda* renunțarea la dispozițiile art. 1538 alin (3) C. civ., care sunt semne ale redundanței în reglementare.

5) A cincia propunere de lege ferenda este în legătură cu stingerea obligațiilor civile, contractuale și extracontractuale; am constatat că legiuitorul a preluat, în art. 2643 alin 1 C. civ., tale quale textul art. 122 din Legea 105/1992, în prezent abrogată, dispunând că delegația și novația sunt supuse legii aplicabile obligației care le formează obiectul; de aceea, de lege ferenda am propus ca legiuitorul să pună de acord dispozițiile art. 2643 alin 1 C. civ. din Cartea a VII, care cuprinde dispoziții de drept internațional privat privind soluționarea conflictelor de legi în materia obligațiilor cu reglementările din Cartea a V-a („Despre obligații”), Titlul VII, referitor la modurile de stingere a obligațiilor, invocând următoarele argumente: i) în primul rând, delegația nu mai este reglementată de noul Cod civil (vechiul Cod civil reglementa delegația în cadrul secțiunii consacrate novației) și, prin urmare nu există o justificare a existenței unei dispoziții referitoare la legea aplicabilă unei operațiuni juridice nereglementate de lege; ii) în al doilea rând, novația nu este calificată de noul Cod civil ca un mod de stingere a obligațiilor (așa cum a fost calificată de vechiul cod), ci este considerată un mod de transformare a obligațiilor; deci referirea la novație în cadrul unui articol ce are ca titlu marginal „Stingerea obligațiilor” este dovadă de superficialitate a legiuitorului.